

VO-Signaal

Aansprakelijkheid & Verzekeringen

Inleiding

Ouders, leerlingen, bezoekers of personeel kunnen scholen in het voortgezet onderwijs aansprakelijk stellen voor bijvoorbeeld (vermeende) geleden schade of het niet naleven van bijzondere wettelijke verplichtingen, uit onder andere de Arbowetgeving en de Arbeidstijdenwetgeving. Er kan ook een schadevergoeding geëist worden.

In geval van een eis tot schadevergoeding, kunnen werknemers, ouders of bezoekers een civielrechtelijke procedure starten. Dit gebeurt als de school en de eisende partij er samen niet uitkomen. De school wordt op dat moment civielrechtelijk aansprakelijk gesteld. Als wettelijke verplichtingen niet worden nageleefd kunnen alléén overheidsorganisaties, zoals de Inspectie SZW, overgaan tot het bestuurs- of strafrechtelijk aansprakelijk stellen van een school.

Tussen bestuurs- of strafrechtelijke aansprakelijkheid is een groot verschil. Zo heeft de Inspectie SZW bij bestuursrechtelijke aansprakelijkheid de bevoegdheid om een school een boete op te leggen. Bijvoorbeeld omdat de school geen risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) heeft gemaakt. Maar de Inspectie SZW kan ook een proces-verbaal opmaken, zoals bij een ernstig arbeidsongeval gebeurt. De Inspectie SZW stuurt het proces-verbaal vervolgens naar het Openbaar Ministerie. Het Openbaar Ministerie kan dan eventueel tot een (strafrechtelijke) vervolging van de school overgaan.

Er zijn dus drie soorten aansprakelijkheid:

- Civielrechtelijke aansprakelijkheid (particulier persoon is wederpartij);
- Bestuursrechtelijke aansprakelijkheid (overheidsdienst is wederpartij);
- Strafrechtelijke aansprakelijkheid (Openbaar Ministerie is wederpartij).

In deze informatiebrochure worden de bestuursrechtelijke- en de strafrechtelijke aansprakelijkheid samen beschreven. De civielrechtelijke aansprakelijkheid wordt in elke paragraaf apart opgenomen.

Gemakshalve spreken we in dit VO-Signaal over scholen. Juridisch gezien is dit geen correcte term. De werkgever in het vo wordt vaak aangeduid met de term 'bevoegd gezag'. Uiteindelijk is het bevoegd gezag eindverantwoordelijk. Maar de bestuurders van het bevoegd gezag hebben de uitvoeringstaken gemandateerd aan de directie(s) of directeur(en) van de schoolorganisatie. De directies of directeuren zijn dus in de praktijk de vertegenwoordigers van de schoolorganisatie, ook met betrekking tot veiligheid en gezondheid in de school.

Aansprakelijkheid van werkgever

1 Civielrechtelijke aansprakelijkheid

Als een werknemer van een school tijdens het werk een ongeval krijgt, kan hij/zij de eventuele schade proberen te verhalen op de werkgever. Er moet sprake zijn van een arbeidsovereenkomst tussen de school en de werknemer. Niet alle schade kan worden verhaald. Uitgangspunt in het Nederlandse rechtssysteem is namelijk dat iedere persoon zijn eigen schade moet dragen.

Aansprakelijkheid bij verwijtbaar handelen

De Arbowet bepaalt dat de werkgever (de school) moet zorgen voor een veilige en gezonde werkomgeving. Lijdt de werknemer tijdens de uitoefening van het werk toch schade? Dan moet de werkgever - op grond van het Burgerlijk Wetboek - deze schade vergoeden. Hierbij moet worden opgemerkt dat de school wel een verwijt gemaakt moet kunnen worden. Als iemand op het schoolplein over zijn eigen veters struikelt dan is de school hiervoor niet aansprakelijk.

Een ongeval tijdens het werk kan zich ook voordoen op een andere plek dan in het schoolgebouw, bijvoorbeeld op het sportveld of tijdens een schoolreis. De school heeft hier veelal minder invloed op de (arbeids)omstandigheden van het personeel dan in het eigen schoolgebouw.

VOORBEELD

Tijdens de wiskundeles valt het schoolbord van de wand omdat het niet goed is gemonteerd. De lerares wiskunde breekt daardoor haar teen en scheurt haar blouse. Zij heeft materiële en immateriële schade die zij kan verhalen op de school.

Aansprakelijkheid bij opzettelijk handelen

Een uitzondering betreft opzettelijk handelen (bewust roekeloos). De werkgever hoeft schade door bewust roekeloos handelen niet te vergoeden. In dit geval heeft de werkgever wel bewijsplicht. Dit betekent dat hij moet bewijzen dat het ongeval het gevolg is van opzet of bewuste roekeloosheid van de werknemer. De werkgever moet aantonen dat hij er alles aan gedaan heeft om de schade te voorkomen (de zogenaamde zorgplicht). Maar in de praktijk blijkt dat vaak lastig te zijn. Kortom: in veel gevallen moet een school betalen voor schade die is ontstaan bij een personeelslid tijdens het werk. Niet alleen werknemers kunnen

schade oplopen in en om de school. Ook anderen kunnen een ongeluk krijgen, denk bijvoorbeeld aan leerlingen, ouders en bezoekers. Natuurlijk wordt altijd eerst geprobeerd om de schade in overleg tussen de school en het slachtoffer op te lossen, maar als dat niet lukt dan kan het slachtoffer een rechtszaak starten. In tegenstelling tot werknemers ligt de bewijslast voor niet-werknemers wél bij degene die schade heeft opgelopen. Het slachtoffer moet aantonen dat de schade is veroorzaakt door onrechtmatig handelen of nalaten van de school. In juridische termen wordt dit aangeduid met de term 'onrechtmatige daad'.

VOORBEELD

Een leerling struikelt in het handvaardigheidlokaal over een losliggend snoer en breekt zijn been. De leerling wil een schadevergoeding omdat hij een aantal maanden geen inkomsten heeft uit zijn bijbaantje als krantenbezorger. De school heeft vervolgens geprobeerd om samen met de leerling een oplossing te vinden, maar de leerling gaat hier niet mee akkoord. Hij start een rechtszaak. Dat betekent dat hij moet proberen aan te tonen dat de schade is veroorzaakt door onrechtmatig handelen of nalatigheid van de school.

Een werknemer kan dus makkelijker de schade geleden tijdens het werk verhalen op de school, dan een niet-werknemer. Daarom is het voor de school belangrijk om te voorkómen dat er ongevallen gebeuren tijdens het werk. In veel gevallen is de school namelijk civielrechtelijk aansprakelijk.

Opgemerkt moet worden dat een school niet tegelijkertijd voor hetzelfde feit strafrechtelijk én bestuurlijk aansprakelijk gesteld kan worden. Wél kan een school strafrechtelijk worden vervolgd óf bestuursrechtelijk worden aangesproken én voor hetzelfde feit civielrechtelijk aansprakelijk worden gesteld. Dat kan betekenen dat een school voor dezelfde gebeurtenis wordt geconfronteerd met twee rechtszaken tegelijkertijd of ná elkaar.

2 Bestuursrechtelijke- en strafrechtelijke aansprakelijkheid

Scholen kunnen door een overheidsinspectie, zoals de Inspectie SZW of de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA), aansprakelijk worden gesteld voor het niet of niet-goed naleven van wettelijke voorschriften, zoals de Arbowetgeving, de Arbeidstijdenwetgeving of de Tabakswet. Overheidsinspecties hebben de bevoegdheid om boetes op te leggen aan de school op het moment dat een overtreding van een wettelijk voorschrift wordt geconstateerd. Daarnaast kunnen zij in bepaalde gevallen ook een proces-verbaal opmaken.

VOORBEELD A

De NVWA constateert dat de school tijdens het jaarlijkse schoolgala het rookverbod overtreedt. De NVWA kan de school een bestuurlijke boete geven. Of de school kan hiervoor strafrechtelijk aansprakelijk worden gesteld. Dan moet de NVWA een proces-verbaal opmaken en moet het Openbaar Ministerie op basis daarvan besluiten om tot vervolging over te gaan.

VOORBEELD B

Op een school gebeurt een ernstig ongeluk met een werknemer. De Inspectie SZW constateert tevens dat er geen RI&E is uitgevoerd. De school kan hiervoor bestuursrechtelijk een boete opgelegd krijgen van de Inspectie SZW. Of de Inspectie SZW kan besluiten een proces-verbaal op te maken op basis waarvan het Openbaar Ministerie kan besluiten om de school strafrechtelijk aansprakelijk te stellen.

Ook hier moet worden opgemerkt dat een school niet tegelijkertijd voor hetzelfde feit strafrechtelijk én bestuurlijk aansprakelijk gesteld kan worden, maar wel strafrechtelijk óf bestuursrechtelijk aangesproken worden én voor hetzelfde feit civielrechtelijk aansprakelijk worden gesteld.

Ongevallen helemaal voorkomen is natuurlijk niet te garanderen, maar de school is wel verplicht preventief beleid te voeren, in het kader van de Arbowet. En daarnaast kan de school zich verzekeren (zie paragraaf Verzekeringsmogelijkheden).

Aansprakelijkheid van personeel

1 Civielrechtelijke aansprakelijkheid

Het kan voorkomen dat een werknemer van een school een fout maakt waardoor een ander schade lijdt. De werknemer kan dan civielrechtelijk aansprakelijk worden gesteld voor een schadevergoeding. De kans dat dit gebeurt is klein. Dat komt doordat het Burgerlijk Wetboek werknemers in bescherming neemt. Zodoende is de school nagenoeg altijd aansprakelijk voor schade veroorzaakt tijdens het werk.

VOORBEELD

In een VMBO-school houdt de leerkracht handvaardigheid geen of onvoldoende toezicht op leerlingen tijdens lessen met machines. Eén van de leerlingen komt met zijn kleding in een apparaat en lijdt daardoor schade. Het slachtoffer kan de schade proberen te verhalen. Veelal wordt in dit soort gevallen de school aansprakelijk gesteld.

Het is mogelijk dat de school de schade betaalt aan het slachtoffer en dat de school op zijn beurt de uitgekeerde schadevergoeding verhaalt op de werknemer. Dit is echter heel lastig. Het Burgerlijk Wetboek stelt namelijk dat dit niet kan, tenzij de werknemer opzettelijk of bewust roekeloos handelde. Opzet of bewuste roekeloosheid is voor een school moeilijk aan te tonen. De enige mogelijkheid is om in de arbeidsovereenkomst vast te leggen dat de werknemer aansprakelijk is voor dit soort ongevallen én ervoor te zorgen dat de werknemer een adequate verzekering heeft.

TIP:

Het is praktischer om een goede aansprakelijkheidsverzekering af te sluiten. En dus niet tot verhaal van de schade op de werknemer over te gaan. Zo hoeft de werknemer zich geen zorgen te maken en zal hij bepaalde risicovolle activiteiten gewoon (kunnen) uitvoeren.

2 Bestuursrechtelijke- en strafrechtelijke aansprakelijkheid

In het onderwijs is de kans klein dat een werknemer een bestuurlijke boete krijgt. Dit ligt anders als er bijvoorbeeld speciaal voor werknemers een voorlichtingsbijeenkomst wordt georganiseerd over veiligheid en gezondheid en een werknemer weigert aanwezig te zijn. In dit geval kan de Inspectie SZW een bestuurlijke boete opleggen.

De kans dat tegen een werknemer proces-verbaal wordt opgemaakt is nog veel kleiner. Bij overtredingen van de Arboretgeving en de Arbeidstijdenwetgeving wordt tegen de werknemer geen proces-verbaal opgemaakt. Wel kan er een proces-verbaal worden opgemaakt als een werknemer een strafbaar feit uit het Wetboek van Strafrecht heeft begaan, bijvoorbeeld mishandeling.

Verzekeringsmogelijkheden

Uit de voorgaande paragrafen blijkt dat de aansprakelijkheidsrisico's vooral voor de school (werkgever) zijn. De kans dat de werknemer aansprakelijk wordt gesteld is erg klein. Voor de school is het dus belangrijk om een goed arbo- en preventiebeleid te voeren. Daarnaast kan een school zich verzekeren.

1 Verzekeren tegen claims

Een school kan zich verzekeren tegen claims op basis van de civielrechtelijke aansprakelijkheid. Verzekeringen tegen de risico's van bestuurlijke boetes en strafrechtelijke aansprakelijkheid zijn er niet. Ook de rechtsbijstandverzekering dekt de financiële risico's van boetes niet.

2 WA-verzekering

Als de school een aansprakelijkheidsverzekering tegen de financiële risico's van schades en ongevallen heeft afgesloten, is de school nog steeds bestuursrechtelijk en strafrechtelijk verantwoordelijk en kan ook eventueel aansprakelijk gesteld worden. Het is dus verstandig om een WA- of bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering af te sluiten. Deze verzekering dekt de schade die het personeel aanricht aan derden, bijvoorbeeld aan leerlingen. Er moet dan natuurlijk wel sprake zijn van schuld door de werknemer.

Het voordeel van een WA-verzekering is dat niet alleen personeelsleden, maar ook bijvoorbeeld stagiaires en vrijwilligers zijn meeverzekerd. De WA-verzekering geeft ook dekking tijdens schoolreizen of vergelijkbare evenementen. Het gaat dan wel om dekking voor schade die ontstaat tijdens activiteiten die onder verantwoordelijkheid gebeuren van het personeel (en dus de school). Daarnaast is het sterk aan te bevelen om voor dit soort evenementen een aparte reisverzekering af te sluiten voor personeel en vrijwilligers.

Daarbij moet de school zich realiseren dat vooraf duidelijk is wie exact vrijwilligers zijn en wat hun taken en bevoegdheden zijn (zie www.arbocatalogus-vo.nl). Het vastleggen hiervan is dus van belang. Let op: de WA-verzekering dekt niet de schade van leerlingen. Als een leerling een andere leerling slaat tijdens een pauze buiten de school en er ontstaat schade, dan is het duidelijk dat de school of het personeel hier geen schuld aan heeft en dus hoeft er ook geen schadevergoeding te worden betaald.

3 Ongevallenverzekering

Een ongevallenverzekering geeft een uitkering (vast bedrag) als een ongeval van een werknemer leidt tot (blijvende) invaliditeit. Deze verzekering geldt vaak ook voor leerlingen.

TIP:

Als u geconfronteerd wordt met een schadeclaim, neem dan contact op met de aansprakelijkheidsverzekeraar van uw school. Neem bij een proces-verbaal of een bestuurlijke boete contact op met uw bestuursorganisatie. Zij kunnen u juridisch (laten) ondersteunen.

Samenvatting

	School: civielrechtelijk aansprakelijk?	School: strafrechtelijk aansprakelijk?	School: bestuursrechtelijk aansprakelijk?	Welke verzekering?
Schade aan werknemer door schuld werkgever.	Ja, dat kan vanwege de zorgplicht van de werkgever.	Ja, dat kan maar de overtreding moet in de wetgeving (bijvoorbeeld in de Arbowet) als strafbaar zijn aangeduid.	Ja, dat kan maar de overtreding moet in de wetgeving (bijvoorbeeld de Arbeidstijdenwet) als bestuurlijke boete zijn aangeduid.	Tegen bestuurs- en strafrechtelijke aansprakelijkheid kan de school zich niet verzekeren. Sluit een aansprakelijkheidsverzekering af tegen schadeclaims + een ongevallenverzekering.
Schade aan werknemer/ derde door schuld werknemer.	Ja, omdat de werknemer niet aansprakelijk gesteld kan worden tenzij....	Nee, tenzij de school ook een verwijt gemaakt kan worden. Het moet dan gaan om een strafbaar gesteld feit.	Nee, tenzij de school ook een verwijt gemaakt kan worden. Het moet dan gaan om een feit waarop een bestuurlijke boete is gebaseerd.	Tegen bestuurs- en strafrechtelijke aansprakelijkheid van een werknemer kan de school zich niet verzekeren. Aansprakelijkheidsverzekering voor schade aan derden. Advies aan werknemer: sluit een individuele aansprakelijkheidsverzekering.

Tot slot:

De onderwerpen die in dit VO-Signaal aan bod komen, komt u niet tegen in de Arboscan-VO of Arbocatalogus-VO. Voor meer informatie kunt u terecht op www.voion.nl → publicaties.

Neem ook eens een kijkje in de Arbocatalogus-VO (www.arbocatalogus-vo.nl), ontwikkeld door Arbo-VO (tegenwoordig Voion), samen met de sociale partners in het vo. Het is de 'vertaling' van de Arbowet voor het vo en bevat de minimale (veiligheids)normen waar werknemers in het VO recht op hebben.

Disclaimer

Dit VO-Signaal is met grote zorgvuldigheid samengesteld, waarbij is gestreefd naar volledigheid en juistheid van de gegeven informatie. Aan dit VO-Signaal kunnen geen rechten worden ontleend. Voion aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of gedateerde informatie. Hebt u opmerkingen over de inhoud? Dan verzoeken wij u uw reactie te mailen naar info@voion.nl. Ook uw ervaringen, oplossingen, opmerkingen of suggesties zijn van harte welkom.

VOION

Voion, het Arbeidsmarkt & Opleidingsfonds voor het voortgezet onderwijs, zet zich in om samen met scholen vraagstukken op te lossen op het gebied van arbeidsmarkt, mobiliteit, professionalisering en veilig, gezond en vitaal werken. Voion ondersteunt schoolbesturen, directies, P&O-ers, mr-en, arbocoördinatoren, maar ook docenten, oop'ers en sociale partners. Voion ontsluit kennis, doet onderzoek, ontwikkelt nieuwe instrumenten en adviseert en begeleidt scholen in (pilot)projecten. Ook initieert en faciliteert Voion netwerken op verschillende niveaus, publiceert good practices en biedt trainingen aan. Voion werkt voor en samen met werkgevers en werknemers in het voortgezet onderwijs, en wordt bestuurd door de sociale partners in het voortgezet onderwijs.

Voion
Postbus 2501,
6401 DA Heerlen
T 045 579 6024
info@voion.nl